

Romano hangos

13.

ROMSKÝ HLAS – ČTRNÁCTIDENÍK ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE

ROČNÍK 13 • ČÍSLO 19 • VYŠLO 9. PROSINCE 2011

zprávy

PRAHA – 28. listopadu vzniklo nové celostátní romské sdružení, a to v sídle Středočeského kraje za účasti asi 40 zástupců Romů z celé republiky. Šlo o pokračování brněnského zasedání z počátku října. Účastníci projednali stanovy jako podklad pro registraci sdružení na ministerstvu vnitra. Nově zvolené čtyřčlenné předsednictvo má složení: předseda Milan Galbavý (Hodonín), místopředsedové Miroslav Malík (Hodonín), Stanislav Daniel (Zlín) a Cyril Koky (Praha). Organizace si činí ambici zastupovat veškeré členy romské pospolitosti v republice.

MORAVSKÝ BEROUN – Model zvláštní školy se v tomto moravském městě vyvinul do absurdní roviny. Zdejší ředitel rozjel svérázný byznys: kvůli pochybným posudkům bruntálského psychiatra zde docházelo k přezarování kvalifikace dětí z kategorie lehké mentální retardace o stupeň níže, kvůli místnímu praktickému lékaři omlouváno záškoláctví dětí jednoduchým slůvkem „zaspal“ apod. K odhalení došlo díky stížnosti České školní inspekce na ředitele berounské speciální školy.

BRNO – Na slavnostní vernisáži byla 1. prosince v Muzeu romské kultury (MRK) otevřena celá stálá expozice nazvaná Příběh Romů, pojednávající o jejich historii od pravlasti Indie z počátku tisíciletí přes středověk, renesanci až po holocaust, éru totality a období po sametové revoluci. „Příběh Romů“ je především zážitkovou expozicí, jak dokládají hodnocení mnoha očitých svědků. (www.romea.cz, kh)

Brněnskou Flédu roztancoval Django Fest

Už podesáté se 17. listopadu brněnským klubem Fléda rozezněly tóny Django Festu, multikulturního festivalu pořádaného SRNM. Letos se na něm představily kapely Bob Mouser Orchestra, Gulo Čar, Gentlemen & Assassins, Five by Five, Roman-Bend Rico, M Dane Club a Funky Day.

Peníze pro romské vysokoškoláky

PRAHA – Romský vzdělávací fond podpořil 31 vysokoškolských studentů; rostou tak počty romských učitelů, lékařů i právníků. Navzdory nemalému podílu Romů ve vysokoškolském vzdělávacím systému však tento fakt zůstává ve společnosti málo známý. Tito studenti zvyšují vzdělanostní úroveň romské menšiny v České republice. Některým z nich už mnoho let pomáhá i stipendijní program

Romského vzdělávacího fondu (REF). Program, jehož koordinátorem je v Česku sdružení Romea, podpořil letos 31 vysokoškolských studentů.

„Celkem jsme přijali 44 žádostí o stipendium. Polovinu z tohoto počtu tvoří studenti či uchazeči o studium prezenční formou. Zbývajících 22 žádostí patřilo studentům dálkové formy studia. Z celkového počtu je 33 žádostí podáno studenty

bakalářského programu, devět magisterského programu a dvě žádosti studenty doktorandského studia,“ uvedla koordinátorka projektu Iva Hlaváčková.

Na konci října Romský vzdělávací fond oznámil finální výsledky stipendijní soutěže pro tento rok. Celkově jsme podpořili 31 romských vysokoškolských studentů a rozdělili jim finanční prostředky ve výši 32 528 eur. **Romea**

z obsahu

Co nového v Majáku?

Don Bosko na děti nezapomíná

strana 2

Samková vydává knihu

Co způsobuje vyloučení Romů?

strana 3

Romové proti náckům

Anketa o tom, jak postupovat proti pravicovému extremismu

strana 4

Petra Vejvodová: Nechápu, že Vandas je stále předseda

Hraje volejbal, ráda cestuje po českých památkách nebo jen tak přírodou. Lze ji potkat ale i na demonstracích nebo vědeckých konferencích. Když totiž odmaturovala na gymnáziu v Nymburce, začala Petra Vejvodová v roce 2006 studovat politologii a mezinárodní vztahy na

brněnské Fakultě sociálních studií. Ted' zde dělá doktorát na téma pravicový extremismus. V odborných kruzích zaujal hlavně její článek Autonomní nacionalismus z roku 2008 (na www.rexter.cz), který analyzoval modernizační trendy českého neonacismu. Patří také k autorům publikace Krajní pravice a krajní levice (Grada, rok 2011). Nás zajímalo hlavně, co nového vaří čeští neonacisté ve své kuchyni...

Zájem o extremismus, a ještě pravicový, to není zrovna obvyklé. Jak jste se k němu dostala? Proto, že je téma, které má takřikajíc ščávu? Zaujalo mě díky přednáškám docenta Mareše na vysoké, vtáhl mě do toho. V rámci politologických témat, co se nabízejí, mi to skutečně přijde jako adrenalinové dynamické téma.

Proč ne levicový, ale pravicový extremismus? Protože levicový je méně násilný a tudíž má málo adrenalinu?

Víte, rozhodně ten levý nepovažuji za menší hrozbu, za něco, co je méně násilné. Mnohdy bývají ti levicoví nápaditější. Ale v ČR je levicově extremistická scéna strnulá. Můj výběr vycházel z mého odborného zájmu o druhou světovou válku. Já jsem nikdy nesympatizovala ani s jedním extrémem, tedy ne že bych kvůli inklinaci k levicovému extremismu přišla k zájmu o pravicový.

Volíte asi tak TOP 09, odhaduju. Volím pravicové strany.

Vyhrožoval vám už někdo kvůli vaší specializaci?

Zajímám se o to už několik let, chodím se dívat, jak probíhají demon-

strace, do terénu, ale ani jednou mi nikdo na pravicově extremistické akci nevyhrožoval.

Možná to bude tím, že vypadáte dost nordicky.

Ano, možná že díky tomu nikoho nenapadne, že rozhodně nejsem na jejich straně.

Které trendy na krajní pravici byste za poslední roky považovala za hlavní, kde je největší nebezpečí, kde naopak média tu hrozbu nejvíc nafukují? Podle mě bývají v zahraničí problémy s neofašismem a podobně větší.

Souhlasím, dění na krajně pravicové scéně je novináři do značné míry zveličováno podle zásady – téma je výživné a zajímavé, tak proč bychom o něm nepsali? Pokud srovnáme situaci u nás se situací třeba

v Německu, Rusku, Polsku, tam to bývá horší. U nás je to přifouknuté i proto, že – podle mě – se tomu pravicovému přikládá větší váha než levicovému, i když rizika plynoucí z obou jsou stejná. Novinkou na krajní pravici je modernizace, scéna prochází obrodou, aby oslovila další skupiny mládeže, protože mládež má vždycky ve společnosti největší potenciál k radikalismu. Krajní pravice si přivlastňuje moderní styly subkultur jako graffiti, skateboard styl, hiphopový styl...

Tedy to, co bylo populární u anarchistů a různých alternativňáků na krajní levici...

No, to nejsou věci, které by byly nutně součástí krajní levice, spíš prostě u takové té rebelující alternativní mládeže.

Pokračování na str. 5

zaznamenali jsme

VIMPERK – Americkou zpěvačku kapely Monkey Business Tonyu Gravesovou napadli příznivci Dělnické strany sociální spravedlnosti ve vimperské restauraci U stadionu. Začali na ni křičet rasistická hesla, tahali ji za vlasy a plivali na ni. V restauraci se nacházeli také dva policisté v civilu. Byli sice od zpěvačky dosti daleko, ale zavolali posily. Do akce se zapojili místní hosté a útočníky z hospody vyhodili.

PRAHA – Premiér Nečas na ideové konferenci ODS prohlásil: „*Lidé, kteří prokazatelně zneužívají dávky, nemohou počítat s podporou státu.*“ Toto má být příspěvek ODS a Petra Nečase k uklidnění situace na Šluknovsku. Redakci Romano hangos takové prohlášení přijde populistické a například k uklidnění na Šluknovsku přispěje asi málo. Copak lze zneužívat dávky, které se vyplácí dle zákona? To by si žádný úředník nedovolil. Takže asi špatně fungují kontrolní mechanismy, které toto zneužívání dovolují. Pak by ale šlo o vinu státu a premiéra. Přitom se obecně má na mysli, že Romové nezneužívají dávky tím, že by porušovali zákon, ale že nepracují. Ale je opravdu dost míst i pro ty Romy, kteří chtějí pracovat? Mnoho otázek a žádná pádná odpověď, která by potvrdila, že premiér neplácl suchou rukou do vody. Tak už to u nás chodí. Hlavně, že zaslil Romům, a to se počítá!

KRUŽBERK – Už 1200 podpisů se nachází pod peticí proti podnikatelům, kteří na sociálně slabých vydělávají statisíce ze státní pokladny. Ubytování sociálně slabých občanů totiž přináší výhody. Za naprosto nevyhovující podmínky bydlení vyžadují majitelé nekřesťanské peníze. Ty jim ovšem dodávají sociální úřady, případně úřady práce. Ministerstvo práce a sociálních věcí vyplatilo na doplatech za bydlení jen za první půlrok 400 milionů korun. Skvělý byznys! Proti těmto vykukům však protesty na Šluknovsku neprobíhají a premiér sám je nezmiňuje. Právě tady ale státu unikají jinčí peníze než „zneužíváním“ sociálních dávek.

BRNO – První opravený dům v Bronxu! Symbol změny. Ještě před rokem byl dům na Spolkové ulici nedaleko Cejlu na rozpadnutí. Teď vyhlíží jako nový. Je první budovou z jedenácti, kterou nechal magistrát opravit s cílem zlepšit život lidem v oblasti se špatnou pověstí. Dům čítá 21 bytů, dva jsou sociální. (www.romea.cz, kh)

Jedna Evropa, dva různé způsoby vzdělávání romských dětí

V České republice, na Slovensku a v některých dalších členských státech EU jsou děti romského původu neúměrně zařazovány do speciálních tříd/škol pro mentálně zaostalé děti nebo do de facto segregovaných škol. Když tytéž děti odejdou se svými rodiči do Velké Británie, octnou se ve školách hlavního vzdělávacího proudu. Britská organizace Equality uskutecnila ve spolupráci s Romským vzdělávacím fondem (Roma Education Fund) pilotní průzkum za účelem zjištění, jaký vliv má vzdělání v hlavním vzdělávacím proudu na romské děti, zařazené předtím do speciálních nebo segregovaných tříd/škol. Zjištění pilotní studie nazvané „Od segregace k inkluzi“ ukazují, že romští žáci ve Velké Británii rychle dohánějí své neromské vrstevníky a dosahují průměrných výsledků či výsledků, které se pohybují lehce pod průměrem.

Od března do září 2011 realizovala organizace Equality průzkum s cílovou skupinou Romů české a slovenské národnosti, kteří odešli se svými rodinami do následujících britských měst: Leicester, Chatham, Rotherham, Wolverhampton, Southend-on-Sea, Peterborough, Londýn a Derby. Bylo zjištěno, že 85 % žáků, kteří se výzkumu zúčastnili, bylo předtím zařazeno do speciálních či de facto segregovaných tříd/škol či převážně romských školek v České republice a na Slovensku. A to navzdory rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci D.H. a ostatní proti České republice. V listopadu roku 2007 soud rozhodnul, že „*neúměrné zařazování romských dětí do speciálních škol bez objektivního a rozumného zdůvodnění představuje protiprávní nepřímou diskriminaci porušující Evropskou úmluvu o lidských právech*“.

Již léta tvrdí někteří pedagogové ve střední a východní Evropě, že segregované nebo speciální vzdělání je v nejlepším zájmu romských dětí. Pilotní průzkum o dopadu vzdělání v hlavním vzdělávacím proudu, realizovaný organizací Equality, ukazuje, že toto tvrzení neplatí: výsledky romských žáků v oblasti čtenářské, matematické a přírodovědné gramotnosti se pohybují lehce pod průměrem. Zjištění průzkumu rovněž ukazují, že čím více byli romští žáci začleněni v rámci třídy či školy, tím méně bylo problémů týkajících se komunitní soudržnosti v prostředí školy či mimo ni.

Všichni rodiče, kteří se zúčastnili pilotního výzkumu, oceňovali téměř úplnou absenci rasismu, diskriminace a anticiganismu v britském školství a domnívali se, že šance jejich dětí na budoucí úspěch v životě jsou vyšší na britských školách než na školách na Slovensku či v České republice.

Judit Szira, ředitelka Romského vzdělávacího fondu, prohlásila: „*Máme jasný důkaz o tom, že lze překlenout propastný rozdíl ve výsledcích vzdělání romských studentů a zaručit jejich uplatnění na trhu práce – pokud dojde k širokému konsenzu vlády a společnosti i Romů samotných.*“

Alan Anstead, ředitel organizace Equality, řekl: „*Tento pilotní průzkum snad nastartuje proces hledání lepšího a férovějšího způsobu vzdělávání romských dětí v České republice a na Slovensku a poslouží jako informační zdroj pro školy ve Velké Británii, které se chtějí dozvědět, jak mohou nejlépe pomoci romským žákům, kteří k nim nastoupili.*“

Lucie Fremlová

Pracovnice organizace Equality.

Sdružení Don Bosko v Havířově rozšiřuje nabídku klubu Maják

HAVÍŘOV – Začátkem prosince začali zaměstnanci organizace Don Bosko Havířov rozšiřovat volnočasový klub Maják, který slouží už rok a půl dětem ze starého Šumbarku.

Tato část města Havířova je Agenturou pro sociální začleňování definována jako sociálně vyloučená lokalita.

Pravda je, že místní děti a mládež mají minimální možnosti volnočasového vyžití. Do klubu Maják už rok a půl denně dochází cca 60 dětí a mladých lidí, kteří zde hledají útočiště před nudou na ulici.

Klub se nyní rozroste o další místnost, kde mohou klienti rozvíjet především pohyb a tanec.

V nových místnostech, které vzniknou úpravou bývalé klubovny havířovských skautů, najdou děti a mládež prostor pro sportovní a pohybové aktivity, které v současném klubu nelze provozovat.

Ze sportovních disciplín připravuje Don Bosko především stolní tenis a kulečnick. Prostor dostane také tanec, který si děti dlouhodobě přejí. „*Místní děti mají pohyb a rytmus v těle a chceme jim dát prostor pro jejich přirozené vyjad-*

ření. Plánujeme například kroužek breakdance nebo taneční podložky. V místnosti bude také prostor pro zkoušky kapely Street Boys, která se v klubu Maják zformovala. Svůj talent zde budou moci rozvíjet i mladší děti, které zpívají a hrají na hudební nástroje.“ vysvětlil Jindřich Honěk, ředitel organizace.

Ve čtvrtek 5. ledna 2012 od 17 hodin budou nové prostory slavnostně otevřeny. Přijďte se za námi podívat.

Nikola Vavrouš

Církevní středisko volného času sv. Jana Boska v Havířově (www.donboskohavirov.cz/klub-majak)

Husovický skřivánek po šestnácté obletěl brněnskou Musilku

BRNO – Asi dvě stovky lidí, převážně dětí, rodičů, pracovníků škol a nezávislých sdružení, se sešlo 22. listopadu v brněnském klubu Musilka při příležitosti akce Husovický skřivánek. Tu letos již po šestnácté uspořádali pracovníci romského střediska Drom.

Festival zahájila moderátorská dvojice Tina a Tina (v podání zaměstnankyň Dromu), které následně celou akci provázely. Na pódiu se vystřídalo několik tanečních a pěveckých souborů a jednotlivců (Píroš Rouža, Merci, D.B.E., Aven Čavale, taneční soubor Osmec, Strejda Štíll a další). Letos poprvé se Husovického skřivánka zúčastnili mladí talentovaní chlapci, kteří předvedli moderní Capoeiru s prvky akrobacie. Přehlídku tanečních vystoupení zakončila známá a všemi oblíbená skupina M Dance club Brno, která na taneční scéně působí dvanáctým rokem. V jejím čele stojí Michal Šaray, který všem poděkoval za přízeň a účast. Vyzval budoucí tanečníky, aby se nebáli a přišli si zatancovat, a udělali tak něco pro sebe.

Překvapením pro všechny byla nápaditě zpracovaná prezentace některých souborů a účinkujících formou videoprojekce.

„*Cílem prezentace bylo ukázat všem dětem, mládeži, rodičům a ostatním návštěvníkům úsilí, pili, kterou děti a mladí lidé vynakládají při tréninku. V rozhovorech tanečníci uvedli mimo jiné, že je tanec, hudba a sport baví, že to dělají se srdcem a chtějí v tom pokračovat, protože jim to přináší radost, energii, nové přátele, a je to pro ně lepší než se poflakovat na ulici. Na každém natáčení panovala pozitiv-*

ní atmosféra. Ze všech účinkujících, kteří s námi natáčeli, bylo cítit, že co dělají, je baví a chtějí něčeho dosáhnout. Toto poselství jsme chtěli předat všem ostatním dětem a mladým lidem,“ dodala Klára Szubinská Šallé, která prezentaci spolu s kolegyní Terezou Vlčkovou připravila.

Atmosféra v sále sršela pozitivní energií, účastníci i publikum se dobře bavili. Akci zakončila diskotéka s DJ Dan Keschen. Festival hudby a tance Husovický skřivánek

je akce s mnohaletou tradicí. Jedná se o přehlídku romských dětských pěveckých a tanečních souborů, na níž bývají prezentovány volnočasové aktivity dětí a mládeže. Každý soubor dostal od organizátorů balíček dárek jako poděkování za celoroční úsilí, věnované hudbě a tanci a dalším zájmům, díky kterým tráví děti a mládež svůj volný čas aktivně a smysluplně.

Klára Szubinská Šallé

Vedoucí kanceláře, public relations romského střediska Drom.

Úvodní slovo při otevření stálé expozice Příběh Romů

Když jsme hned po revoluci začali pracovat na vzniku Muzea romské kultury (MRK), chtěli jsme předat celé společnosti něco pozitivního, co by zlepšilo soužití mezi Romy a Čechy. Tím mohla být jen prezentace kultury Romů, o níž si tehdy a do značné míry i dnes jen málo lidí činí správnou představu.

Nepředpokládali jsme tehdy, že dojde ke značnému a nebývalému narušení romsko-českých vztahů, které dnes zažíváme. Dnes více než jindy je role MRK důležitá právě při tříbení názorů, nálad i mnoha nechutností, se kterými se setkává-

me, ačkoliv ještě před 5–8 lety by takové postoje byly považovány za trapné a neudržitelné.

Romům samotným jsme chtěli předstítní obraz jejich historie, kultury, odkaz předků, jazyka, prostě všeho, co vytváří tvář Roma. Tedy upozornit je na jejich kořeny, identitu, kterou minulých 40 let totality silně popřelo.

Dnes tedy můžete posoudit, jestli se tu nachází něco, co stojí za uznání v té bohaté a pohnuté historii celosvětových pariů, vždy nechtěných a často i pronásledovaných až k smrti.

Zmíním jen jedinou věc: Po té tisícileté historii si Romové stále uchovávají svůj jazyk i to, co můžeme směle nazvat identitou, jsou stále pospolitostí. To je zázrak, který zatím nikdo jiný neuskutečnil.

A druhý zázrak vytvořením této expozice následuje. Byl vyvdorován a vydupán ze země navzdory všem protivenstvím, ale díky rozumným lidem se stal skutečností. Bez podpory i mnohých z vás by se to nestalo. Teď tu stojíte a svou přítomností dáváte svoji podporu zřetelně najevo. Díky!

Karel Holomek

Klára Samková vydává knihu o sociálním vyloučení Romů

PRAHA – Romská otázka – psychologické příčiny sociálního vyloučení Romů. Tak zní celý název publikace advokátky a bývalé poslankyně Romské občanské iniciativy Kláry Samkové, kterou začátkem prosince vydalo nakladatelství Blinky (www.blinkr-knihy.com).

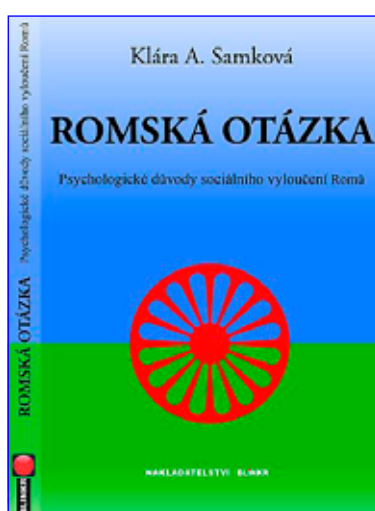
Kniha je populárně pojatá, avšak na vědeckých základech pojetá práce, zabývající se psychologickými příčinami sociálního vyloučení Romů. Svou předmluvou ji podpořili Fedor Gál a Cyril Höschl. Ideovou kostru práce tvoří publikace známého amerického profesora psychiatrie Irvina D. Yaloma „Existenciální psychoterapie“, v níž se zabývá čtyřmi velkými tématy lidského života – smrtí, svobodou, existenciální izolací a absencí smyslu života. „Romská otázka“ Yalomova odborného a metodologického vedení využívá a v definovaných okruzích je osobitým způsobem vztahuje k životním pocitům české a slovenské romské komunity.

Ve svém výkladu ve skloubené podobě autorka využívá širších poznatků práva, filozofie i psychologie i osobní znalosti romské komu-

nity. Zároveň však usiluje o zachování racionálního odstupu, umožňujícího též emocionálně vypjaté osobní zkušenosti intelektuálně analyzovat, uvést do nových logických souvislostí a nastínit východiska pro skutečná řešení soužití romské menšiny a majoritní společnosti.

Výklad dochází k závěrům, že řešení problematiky sociálního vyloučení Romů pouze nástroji sociální práce je již od začátku odsouzeno k nezdaru, neboť sociální práce některé symptomatické projevy pouze zneviditelňuje. Neodstraňuje však hlubinnou příčinu sociálního vyloučení.

Práce odmítá tvrzení, dle kterého ti členové české společnosti, kteří protestují proti současnému uspořádání a tzv. řešení romské otázky, jsou rasisté. Naopak, je potřeba hledat důvody současného neúspěchu dosavadních programů a kritiku vládních programů není možno zaměňovat pod záminkou falešného humanismu s rasismem. Na druhou stranu je nutno přiznat, že složité problémy nemají jednoduchá řešení a že není možné dlouhodobě v demokratické společnosti připus-

tit, aby sliby snadných řešení romské otázky se staly výtahem k politickým postům – a to prostě proto, že ze systémového hlediska tyto sliby nemohou být splněny.

Z naznačeného úhlu pohledu nezbyvá než způsoby dosavadního „řešení“ romské otázky vládou České republiky jako celek odmítnout. Předkládaná práce přináší nové paradigma, umožňující vytvořit východisko k hledání jiných strategií pro řešení romské otázky, strategií od oněch dosavadních odlišných. Strategií s reálnou nadějí na skutečný a trvalý úspěch. (lm)

Matyáš Zrno asi novináře nemiluje

Nedávno jsme v komentáři v Romano hangos zmínili Matyáše Zrna, zástupce vládní zmocněnkyně pro lidská práva Moniky Šimůnkové. Zrno však současně působí jako číovník konzervativního Občanského institutu.

Před časem Občanský institut pořádá debatu s bývalým premiérem Mirkem Topolánkem o jeho boji proti korupci. Moderátorem byl právě Matyáš Zrno.

Celá debata se však nakonec zvrhla v nadávky přítomným novinářům, kterým, jak pan Zrno sdělil dodatečně, měl být vstup zakázán. Nějak se to opomnělo. Když ale přišli, nesměli nahrávat.

Naše redakce nemíní paní Šimůnkové v personálních věcech radit. Ale snad by stálo za úvahu na vládě zapřemýšlet, jestli je Matyáš Zrno opravdu dobrý šéf několika desítek lidí ze Sekce lidských práv Úřadu vlády, když ona se pro samé zaneprázdnění věnuje úřední práci. (kh)

CHAIM
be tikva
SVĚTOVÁ PREMIÉRA
symfonické svity
hudební skladatele
Jaromíra Vogela
laureáta Světové ceny A.Dvořáka, Evropské ceny G.Mahlera,
Evropské medaile F.Kafka a Ceny Euro Pragensis Ars
dedikovaná siru Nicholasi Wintonovi a památce obětí holocaustu

28.12.2011 v 19 hod
v Betlémské kapli – Betlémské náměstí 4, Praha 1

Účinkují:
spojené orchestry Camerata filharmonica Bohemia, Šarbilach Jaromíra Vogela,
klavírní trio a dětský kvintet A. Slivanské, dětský pěvecký sbor Camerata
Diriguje Jiří Havlík
Vokální solisté:
E. Adlerová, K. Dušková, M. Fousková, D. Krausová, L. Pecharová,
M. Forst, R. Klimt
Moderuje Milan Hein

Vstupné: 400 Kč, studenti a senioři 200 Kč
Předprodej a rezervace vstupenek: Ticketportal www.ticketportal.cz
Ticket art Praha s.r.o. www.ticket-art.cz, Muzikajudaika o.s., email: muzikajudaika@seznam.cz
Produkce: B. Vogelová, tel: 739 020 260. www.vogelavos.cz

komentář

Populismus politiků nahrává extremistům

KAREL HOLOMEK

Jakékoliv sociální potíže v krajině bývají živnou půdou pro neonacisty nebo pravicové extremisty. Anonymní i neanonymní výkřiky z davů ve Šluknovském výběžku na adresu Romů v sociální pasti to potvrzují. Novodobí zachránci lidstva okamžitě nastoupí a podněcují davy a prstem, když ne něčím horším, ukazují na domnělého viníka. Hitem doby je zneužívání sociálních dávek a vysoká nezaměstnanost Romů, která je zaměňována za jejich neochotu pracovat.

O tom, co stojí manévry policistů vyvolané „záchrannými“ akcemi extremistů, směřující k ochraně bezpečnosti obyvatel, už nikdo nemluví.

Naposledy tomuto tlaku podlehli i premiér: „*Lidé, kteří prokazatelně zneužívají dávky, nemohou počítat s pomocí státu!*“ Napsal jsem do novin (7. prosince) něco v tom smyslu, že dávky nelze zneužívat, neboť na to je zákon a žádný úředník zákon nepřekročí. Pokud stát není schopen zabezpečit práci pro ty, kteří pracovat chtějí a nemohou, musí počítat s tím, že budou nuceni brát dávky.

Reakce následovala okamžitě – viz tytéž Lidovky o den později, 8. prosince, v Dopisech čtenářů od Milana Březiny z Prahy: Cituji: „*Úkolem státu není garantovat plnou zaměstnanost a vytvářet pracovní místa pro málo kvalifikované lidi. Stát má pouze vytvářet podmínky k tomu, aby každý jeho občan mohl uchopit svůj osud do vlastních rukou a stát se platným členem společnosti, atd. ect.*“ A dál: „*...Mnozí občané systém zneužívají tím, že volí ležení v sociální síti a nevyvíjejí žádnou vlastní aktivitu.*“

Pan Březina už taktně pomlčel o tom, že až 90 % nezaměstnanosti Romů může mít příčinu ve skrytém rasismu, který mnoha Romům pracovat nedovolí. To už není věc aktivity a iniciativy občanské. To už je věc, se kterou má stát setsakramentsky mnoho společného a měl by se postarat o odstraňování takového jevu.

Není divu, že pak extremisté nastupují a volají: „*Podívejte se, už i premiér to říká!*“ A teď i pan Březina, jehož mám za podnikatele, podle jeho názorů na roli státu bez dalších souvislostí. Nepochybně jde o názor, který sdílí dvě třetiny obyvatel – a to je důležité i pro pana premiéra.

co na to naše právnička?

Mohl by příští rok přinést jednostranné zvýšení nájemného?

Ano, a je vhodné k možnostem jednostranného zvýšení nájemného v roce 2012 ve vymezených lokalitách připojit několik poznámek. Tuto problematiku upravuje zákon č. 107/2006 Sb., o jednostranném zvyšování nájemného z bytů ve znění novely zákona č. 150/2009 Sb.

Připomíná se, že novela občanského zákoníku přináší možnost změnit výši nájemného postupem, který jsme popsali výše a který na vybraných místech republiky bude možno využít nejprve v roce 2013. V těchto lokalitách pak do 31. prosince 2012 bude nadále platit zákon č. 107/2006 Sb. ve znění novely zák. č. 150/2009 Sb. Obě úpravy tak na vybraných místech platí postupně a je užitečné připomenout ve stručnosti obsah zákona č. 107/2006 Sb., o jednostranném zvyšování nájemného bytů.

Podle § 3 odstavec 2 zákona o jednostranném zvyšování nájemného bytů je pronajímatel oprávněn zvýšit nájemné jedenkrát ročně počínaje 1. lednem 2007 a následně vždy k 1. lednu, popřípadě později. Avšak nikoliv zpětně za období, které uplynulo od 1. ledna daného roku, pokud se s nájemcem na změně nájemného nedohodne jinak.

Podle čtvrtého odstavce § 3 je způsob výpočtu cílových hodnot měsíčního nájemného za 1 m čtvereční podlahové plochy bytů a maximálních přírůstků měsíčního nájemného uveden v příloze k zákonu o jednostranném zvyšování nájemného.

Zbývá dodat, že vybranými lokalitami, kde se režim úpravy nájemného v roce 2012 řídí zákonem o jednostranném zvyšování nájemného, jsou hlavní město Praha, obce Středočeského kraje, které k 1. lednu 2009 mají počet obyvatel vyšší než 9 999, České Budějovice, Plzeň, Karlovy Vary, Liberec, Hradec Králové, Pardubice, Jihlava, Brno, Olomouc a Zlín.

V ostatních částech republiky platí od měsíce listopadu tohoto roku pro úpravu nájemného postup, který přináší novela občanského zákoníku, které jsme se věnovali v předchozích vydáních našich novin a na tento výklad se odkazuje.

JUDr. Ludmila Krátká

Autorka je advokátka (AK Příkop 2a, Brno, e-mail: ludmila.kratka@seznam.cz, tel.: 731 479 587).

www.romea.cz

Romský informační portál

Mnozí romští čtenáři RH už nejspíš víckrát diskutovali na téma, jak reagovat na pravicový extremismus. Například více spolupracovat s policií a státními orgány? Zapojit se ve větším počku do antirasistických demonstrací, vstupovat do gádžovských občanských iniciativ? Nebo organizovat vlastní „domobranu“, bránit se ve skupinách fyzicky? Případně stačí, aby jen někteří neintegrování Romové svým životním stylem neposkytovali záminky krajní pravici? Nebo raději nedělat nic, protože se nic nezmění, nevycházej ze svých čtvrtí? Případně emigrovat? Otázka proto zněla:

Co nejúčinnějšího by sami Romové měli podnikat proti krajní pravici?

Ivan Kandrác

Terénní sociální pracovník přerovské pobočky společnosti Člověk v tísni (www.clovekvtisni.cz).

Romové by se především neměli bát protestovat, jít do ulic, říct nahlas svůj názor, že nesouhlasíme s pravicovým extremismem! Prostě nebýt pasivní. Myslím ale, že jsme na to moc pohodlní a pořád spoléháme, že to někdo udělá za nás. Jistě, a taky by někteří z nás neměli přihrávat těmto fašistům na smeč!

Jiří Paroubek

Parlamentní poslanec, předseda Národních socialistů – levice 21. století (www.nslev21.cz).

To je opravdu velmi složitá otázka. V téhle zemi by se měl každý řádný občan, bez rozdílu barvy pleti, neměl bát vyjít na ulici. Myslím, že by Romové měli víc hledat zapojení ve veřejném životě, a to nejen v neziskových organizacích.

Antonín Sedřa

Parlamentní poslanec za ČSSD (www.cssd.cz).

Sami Romové a jejich organizace by měli vyvíjet větší aktivitu směrem k veřejnosti, co se týče úsilí po zaměstnání své komunity i aktivit ve prospěch celé společnosti. Zajistě je důležitá také vzájemná spolupráce s neziskovým či podnikatelským sektorem. Financování těchto aktivit lze dohodnout v rámci obecních dotací či za pomoci sociálního fondu soudržnosti EU.

Julius Beňák

Pravicový extremismus tu byl a bude. Já bych kladl důraz na lepší spolupráci se státními orgány, Romové by se také měli víc začlenit se do českých občanských iniciativ. A také mít svoje lidi na radnici, kteří by se starali o sport či školství a radili Romům, jak se lépe začlenit mezi Čechy. Pomohlo by taky, kdyby část Romů zlepšila svůj životní styl a kdyby se ti z nás, kteří můžou jít pozitivním příkladem, snadněji dostávali do médií.

Lenka Kohoutová

Parlamentní poslankyně za ODS (www.ods.cz).

Nic víc než žít jako každý řádný občan naší země. A to s vědomím, že mimo práv máme všichni i své povinnosti. (pp)

Chcete přispívat na naše anketní a tematické stránky?

Ozvěte se na pecinkapavel@seznam.cz nebo rhangos@volny.cz

Diskuze – kniha návštěv

www.srnm.cz/cz/guestbook.htm

Nejenom Romové, ale všichni...

Není výsadní úlohou Romů vystupovat proti pravicovému extremismu. To je přece úkol celé společnosti. Tvoříme občanskou společnost a my všichni jsme její rovnou součástí. Nezáleží na tom, zda se cítíme být Židy, Romy, Němci, Arabi či Čechy. Spolky sdružující své členy na základě národnostního principu mají šanci udržovat kulturní zvyky, jazyk té či oné menšiny. V ostatních případech mi uplatňování národnostního principu připadá jako sebesegregace.

Nechť tedy Romové dělají to, co všichni další občané státu – pracují a vychovávají své děti, baví se,

vzdělávají a angažují podle své chuti tam, kde to považují za vhodné.

Pravicový či levicový extremismus byl, je a bude a patří k úkolům státu, aby ho držel v mezích zákona. Z dlouhodobé perspektivy nejde výlučně o záležitost resortů vnitřní a spravedlnosti. Podívejme se například na Nizozemsko. Politické síly, které dodnes označujeme jako extrémní, jsou tamní demokratickou součástí parlamentu a vlády. Tím chci říct, že záleží také na současném establishmentu, zda se výsledky jeho práce projeví na radikalizaci společnosti či nikoliv.

Dominik Žbánek

Výchovatel v dětském domově v Praze.

Mám dost zajímavou zkušenost

V samotné otázce jsou dost výstižně popsány kroky, kterými by bylo možné začít ofenzívu proti pravicovému extremismu. Myslím, že všechny tyto kroky se dají použít podle daných situací.

Pokusím se popsat situaci, v níž jsem se nedávno ocitl. Možná že většině čtenářů těchto novin je známo, že pochod DSSS se uskutečnil i v našem kraji, konkrétně ve městě Rotava. Od chvíle, kdy mi bylo známo, že se pochod v Rotavě bude konat, jsem se aktivně zapojoval do vyjednávání jak s Romy, tak s většinovou společností, především však s institucemi, které nesou největší zodpovědnost vůči obyvatelstvu – s neziskovým sektorem, městskými zastupiteli a krajským úřadem. Byl jsem neustále ve spojení s policií a vyzýval komise a výbory v Karlovarském kraji, aby zaujaly nějaké stanovisko k této situaci, abychom vyloučili jakékoli nebezpečí z této akce. Nutno podotknout, že jsem nebyl sám, kdo takto aktivně před pochodem DSSS pracoval. DSSS sice v Rotavě nepochodila, ale ve mně zůstávají špatné pocity a sám tápu, co z těchto kroků je opravdu účinné.

Narazil jsem totiž při vyjednávání se zodpovědnými orgány na to, že téměř všichni jakoby byli stoupení této ultrapravicové strany, jen si to nemohli dovolit otevřeně přiznat. Nechápu, proč jsem si musel vždy vyslechnout, že si za tyto situace ve skutečnosti můžeme sami nebo co bychom vlastně chtěli atd. Nejhorší na těchto jednáních bylo, že kdokoli z romských aktivistů se zúčastňoval nějakých sezení, byla mu předkládána zodpovědnost za celou romskou menšinu. Tedy ve

smyslu, že ta v žádném případě nesmí vyvolat nějaké potyčky. Případně byli tito aktivisté najednou bráni jako informátoři, kteří mají policii apod. upozorňovat na jednolivce či skupiny z řad Romů, kteří by se mohli projevoval jako narušitelské jádro uvnitř romského etnika. Jednoduše nám byla předkládána společná zodpovědnost a vina. Museli jsme si vyslechnout také urážky, i když adresované jakoby „nepříznivým Romům“.

Zajímavě vypadalo to, že pokud se takových jednání zúčastňovali jako aktivisté Neromové, tak na ně nebyl vykonáván žádný nátlak. A už vůbec se po nich nevyžadovala zodpovědnost. Naopak v takových chvílích jakoby Neromové stáli na jedné straně a Romové na druhé. Jedno setkání se uskutečnilo navíc také s panem Šimáčkem z Agentury pro sociální začleňování při Úřadu vlády. Myslel jsem si, že tohle sezení dopadne přeci jenom jinak, ale mylil jsem se. Krajští úředníci se spolu s městským úřadem z Rotavy sešli už ráno a až do odpoledních hodin jednali bez romského zastoupení. Pak se z Karlových Varů přesunuli do Rotavy, kam pozvali i nás, skutečné Romy. A zase se po nás chtělo, abychom fungovali jako informátoři a převzali si v době pochodu zodpovědnost „nad Romy“. Dokonce jsem si od pana Šimáčka mohl vyslechnout, jak dobré má terénní pracovníky (TP) Člověk v tísni, a že má za to, že neromští TP dosahují lepší úroveň než romští TP. Nakonec zaznělo mnoho slibů, ale po pochodu nastal klid po pěšině...

A ještě jednu vzpomínku: v čele s DSSS šla starostka obce. Sice byla

omlouváná, že v tom pochodu jít musela, neboť ona byla tím nejdůležitějším garantem bezpečnosti v obci. Ovšem tedy pokud jim skutečně byla, tak proč v den pochodu nepřišla vůbec mezi Romy třeba jim jenom říci, že udělá vše pro to, aby byl klid. Ale potom...

„Cikání do práce“, to vyřvávali učitelé z Rotavy v řadách DSSS. Tak nevím, jaké kroky se měly podniknout v této konkrétní situaci. Nejlepší by samozřejmě bylo začít nový životní styl, a to u těch opravdu nepřizpůsobivých.

Obávám se, že tenhle rok jsme si jen pilotně mohli vyzkoušet, jak máme pro akce extremistů vycvičenou policii, jak jsou Romové odolní a co vydrží.

Myslím, že v příštích letech dojde k zesílení nátlaku extremistických stran a k zakládání dalších, tentokrát romských extremistických stran a skupin. V dalších fázích pak budeme dělat statistiky úmrtí a zranění při takových akcích.

Emil Voráč

Ředitel Romského integračního centra Khamoro, Chodov (<http://khamoro-chodov.cz>).

Copak se tak chovají vlastenci?

Nikdo dosud nedokázal, že občanský život pravicových extremistů je příkladný. Možná bychom s pomocí médií měli zjistit, zda mezi nimi neobjevíme dost agresivních fotbalových fanoušků, s oblibou demolujících národních sportovní stadiony, na kterých se kdysi dávno dalo dokázat, co je to sport stylu fair play. Asi bychom už v řadách pravicových extremistů tyto dávné džentlmeny masarykovské éry nenašli. Jsou mezi nimi totiž většinou ti, kteří zdaleka nejsou nadšenými amatéry/fandy fotbalu, ale pouhými otroky pivního moku.

Možná bychom mezi nimi marně hledali vlastence, neboť na zkorumpovaném kolbišti neznají bratra. Hes-

lo „Sláva vítězi, čest poraženým“ je jim velkou neznámou. A zároveň jde o známku naprosté ztráty mužnosti. Tiché pohrdání současných žen možná začíná právě u ztráty smyslu pro fair play v mužském světě.

Tím vůbec neodsuzuji pravicové, konzervativní smýšlení! Naopak, myslím, že by se mělo vrátit ke kořenům, které vždy znovu ctí řád, kázeň a zákon! A zachovávají je v praxi: tedy hlídají, aby se nám Desatero nerozrostlo do Tisícera a dál (viz parlament a jeho lamenta). Nemluvě o tom, že místo vlastenců – masarykovců pochodují pod sv. Václavem jen hitlerovci a v den státního svátku (sic!) s tím zákon země sv. Václava nic nedělá...

Na pravicové a konzervativní názory má ovšem nárok uvnitř svého etnika i národnostní menšina Romů! I zde působily a působí sil-

né osobnosti na svědomí svého lidu – vždyť o síle romské tradice se mluvilo nedávno.

Jistě, dva národy na jednom území se prolnou asi tak snadno, jako Vlámové a Valoni na území maličké Belgie – zkrátka, s adrenalinem. Ale jde to i ve vši slušnosti a v zájmu zachování obou kultur!

Což kdyby se tak vůdčí osobnosti české i romské dohodly, že původní ideály Občanského fóra 1989 byly současnou politickou scénou zcela vynulovány? Což kdyby vůdčí osobnosti obou národů, včetně hostujících menšin, založily OF 2012? S tím, že čeští pravicoví extremisté si místo Hitlera budou číst v Masarykovi a Čapkovi, a romští

pravicoví extremisté obnoví práva svých moudrých, nepodplatitelných čívalů/vajdů? A obě pravicové strany se ujmou historické úlohy – nastolit pořádek ve vlastních řadách? V zájmu všech občanů společné vlasti – České republiky.

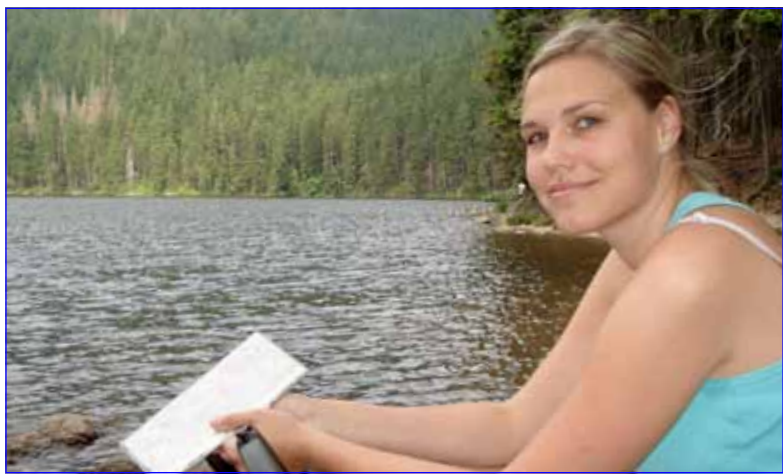
Levici zbývá oponovat, ale to dělá už dlouho! A všem dohromady už nám dávno došlo, že opona sice může být začátek. Ale taky konec. Totéž platí pro současnou „pravici“! Nečiní nic, co by levici nevěděla. O svatém Mikuláši 2011 se upsali čertu všichni dospělí v tomto státu – vlastnímu mamonu: práci i leví.

Jarmila Hannah Čermáková

Básnířka, Praha.

Petra Vejvodová: Nechápu, že Vandas je stále předseda

Dokončení ze str. 1

Změna stylu, to je originální skutečně vymyšlené v Německu?

Ano, autonomní nacionalismus přišel z Německa, ale tam ho neonacisté většinu opsali od svých protivníků – autonomních anarchistů ze 70. let. Myslím ne ideologii, ale ty nápisy, emblémy, oblékání do black block stylu atd. Zkusili to, vyzkoušeli, zjistili, že je to přijatelnější ve společnosti, ta nová image, že se tak dá víc přiblížit veřejnosti, než když mají bundy bombery, boty martenšky a vyholenou hlavu. Stará image už byla hodně zprofanovaná, každý věděl, co znamená. Z Německa se to rozšířilo do ČR, Slovenska, Polska, do skandinávských zemí atd.

Ta modernizace vzhledu a hesel znamenala dost velký zásah do dosud zaběhaných stylů. Dalo by se odhadnout, jak velkou část nových rekrutů přivede a jak velkou část tradicionalistů odpudí?

Přiliv nových trendů a lidí znamená automaticky znechucení a odchod těch starých. Udržují si starou image, zůstávají stejně naladěni, ale působí to rozdělujícím efektem. Část prostě inklinuje k novým směrům, k autonomnímu stylu, a část se drží 90. let, toho hard core stylu.

Která jména konkrétně k nám ten modernizační styl přinesla, kdo stojí v pozadí toho přebarvení českého neonacismu? Skinheadská scéna byla u nás přece dřív hodně primitivní, Dělnická strana taky.

Patrik Vondrák, Filip Vávra a Michal Glas, který vedl kladenskou buňku Autonomních nacionalistů. Přímou ta byla iniciátorem změn v Česku, ta kopírovala Německo.

Jedním z modernizačních trendů na krajní pravici je i větší účast žen. Ty, co u nich teď jsou, to jsou vesměs partnerky těch už aktivních lídrů, nebo přišly k hnutí samy, spontánně, zdola?

Ženské neonacistické hnutí je teď sice početnější, ale stále je postaveno hlavně na partnerkách lídrů i řadových členů – neonacistů. Účastnily se jednotlivých demonstrací a časem došly k názoru, že se můžou v neonacistickém hnutí angažovat samy a založit si ženskou organizaci – Resistance Women Unity. Tím sledují historické vzory, jako například finská organizace Lotta Svärd, působící za II. světové války.

To znamená v překladu co? Jistě něco jako „Bílé vlčice“, že?

Ani nevím. Ono původně to byly zdravotní sestřičky – dobrovolnice, co ošetřovaly zraněné finské vojáky. Resistance Women Unity je obdivuje pro to, co tyto ženy dělaly pro národ. Mají vlastní aktivity, ovšem převážně na podporu mužské

části, zajišťují servis u demonstrací. Prostě pořád tam najdete tu tradiční roli ženy jen jako pomocnice mužů tak jako u starého neonacismu. Jejich ženy jsou emancipované, angažované, ale zastávají ženskou roli, pořádají dětské dny, dny pro ženy, starají se o podporu jak říkají „uvězněných kamarádů“ atd.

V 90. letech získávali často skinheadi zkušenosti u bezpečnostních agentur, u policie, líbí se jim akčnost, zbraně. Jak je to odhadem teď? Je víc neonacistické hnutí infiltrované Biskou, nebo soukromé agentury, policie a armáda nácky?

A jak tohle asi chcete přesně zjistit? Ty bezpečnostní agentury byly problémem před lety, pak dlouho ne, teď už zas. Ano, pravicoví extremisté v nich pracují často. Hlavně někteří členové krajně pravicové scény vlastní svoje agentury a v nich zaměstnávají svoje známé. Co se týká armády a policie – víte, vždycky to bude část extremistů přitahovat, protože jde o silový orgán, líbí se jim na něm řád, uniformy, zbraně. Vždycky tam nějaká jednotlivci budou, objeví se nějaký případ, média ho pak samozřejmě rozmažou a tak pořád dokola.

Nedávno se stala v Česku kuriózní událost, psaly o ní Parlamentní listy. První Rom vstoupil do DSSS. Jde o Petra Havránka, stal se předsedou jedné její odbočky v Olomouci. Považujete to za součást napodobování těch modernizačních trendů, kdy třeba ve Francii si už před lety lepenovci začali dávat na kandidátku černochoy, rakouští haiderovci zase nějaké Židy, aby mohli říkat – dívejte, my nejsme rasisti, chceme ale jen ty pořádné, pracovité, uvědomělé?

Nemyslím, že by současné vedení Dělnické strany sociální spravedlnosti (DSSS), i když tam vidím snahu kopírovat zahraniční vzory, bylo schopné používat všechny nástroje a postupy jako francouzská nebo rakouská krajní pravice. Ano, objevuje se tam ten trend udělat stranu přijatelnější pro společnost, působit na normální lidi jako že nemají s neonacisty moc společného, ale vnitřní život DSSS vypadá samozřejmě jinak. Nevidím tam prostě teď lidi, co by tohle zvládali, ale nevyplučuju, že do DSSS v budoucnu přijde někdo, kdo to povede manažerským způsobem.

Zmínila jste teď kriticky vedení DSSS i co do úrovně manažerských schopností. Já nerozumím jedné věci. Tomáš Vandas je dost bizarní člověk – údajně instalátor, prý ve čtyřiceti stále žije u maminky, stále bez partnerky atd. To

by mně vůbec nijak nevadilo a nezajímalo u jiných lidí, životní styly už jsem dneska dost pestré a namixované, někdy i bezohledně vynucené drsnou dobou. Ale když takhle žije člověk, co si o sobě myslí, že je vůdce jakési elity? Nezdá se vám, že čeští novináři tyhle zvláštní lidi dost málo využívají jako námět na investigativní žurnalistiku, která by, kdyby šla pod povrch, odhalila to, co ve skutečnosti neonacisté jsou?

No a vám Tomáš Vandas přijde jako něčím zajímavá persona?

Zajímavá to ne, ale problematická. On mi nepříjde jako prototyp vůdce krajně pravicové strany. Ty strany vesměs na Západě fungují na principu, že je vede nějaká silná charismatická osoba. Ale žádné charisma ve Vandasovi absolutně nevidím. Není ani nějakým skvělým řečníkem, z toho důvodu bude zájem o něj i ze strany médií minimální. Sama spíš pořád nerozumím tomu, že stále ještě zůstává v čele té strany, i uvnitř ní vidím pár lidí, kteří byli schopni zastávat tu funkci lépe, kteří by fungovali jako charismatictější vůdci.

Mluvila jste o své zálibě v historii druhé světové války apod. Zajímá mě jedna kuriozita, jestli dovolíte. Znáš jen dvě situace, kdy někteří Romové zafungovali jako spojenci fašistů. U Židů byla jediná skupina, Stern, která jednala s nacisty. U Romů vím, že někteří byli využiti na špinavou práci jako kápoové v lágrech, a jediné bojové vystoupení měli mít Romové v Kosovu či Albánii na straně Italů, kteří je štváli proti Srbům. Vy z historie víte o další podobné anomálii?

O ničem takovém nevím. Bohudík, dodávám, i když na vás vidím zájem o kuriozity. A když jste zmínil skupinu Stern, tak ti nacistům nabídli spolupráci proti Velké Británii za to, že Německo podpoří stěhování Židů do Palestiny. I nacistům se tehle kšeft zdál absurdní.

Když se podíváte na romské aktivisty, na romské lídry nebo ty, kteří se o sobě dozvídají, že jsou lidři a pokud sledujete jejich akce, jednání, texty, projevy, co by podle vás měli dělat jinak?

Úplně fundovaně se k tomuhle vyjádřit nemůžu, tak podrobně jejich aktivity neznám. Určitě chápu, že je těžké navést k něčemu romskou komunitu jako celek, protože u Romů se vše zakládá na vzájemné rivalizujících velkorodinách.

Když porovnám schopnosti neonacistů a romských aktivistů poučit se z vlastních chyb a zdokonalovat vlastní strategie, tak

musím říct, že mnohonásobně schopnějším a pohotovějším politickým hráčem jsou bohužel na celé čáře neonacisté. Byť můžu jejich strategiemi opovrhovat a považovat je za nebezpečné.

Pokud srovnáme aktivity romské aktivistické scény s jinými aktivistickými hnutími, tak Romové silně zaostávají naprosto, naprosto za všemi – za krajní pravici i levicí, za hnutím ekologickým, za lidskoprávním... Rozhodně jim to škodí. A co teprve jejich mediální obraz – pokud někdo z Romů mluví do médií, třeba při přenosu z demonstrace apod., tak dojem často vytvoří takový, že celé komunitě spíš ještě víc uškodí. Mnozí Romové vůbec nepracují na tom, aby svůj mediální obraz zlepšili. Samozřejmě je tady hodně Romů, kteří žijí slušně, pracují, ale veřejnost pak tyhle moc nevnímá, ale utvrzuje se ve svých stereotypech kvůli nezvládnutým mediálním vystoupením jiných.

Myslím, že většina české společnosti má ten názor, že je nejlepší, aby se neonacisté i Romové navzájem co nejvíce oslabili v bitkách, že to jsou dvě stejně problémové skupiny a mají mít co největší strach jedna z druhé.

Ano, ten průměrný Čech, co chce mít hlavně klid, vidí jako zlo svorně neonacisty, anarchisty a Romy.

Zajímá mě váš názor na výši trestů pro žháře ve Vítkově. Mně se zdá těch 20–22 let pro ty pachatele, poměrně primitivní lidi, moc. V české společnosti samozřejmě cítím rasismus na každém kroku, stačí jít s romskou aktivistkou po Praze a lidi zírají jaksi jinak, stačí říct, že dělám v romských novinách nebo že jsem psal knížku o Romech nebo rozdat romské noviny na menším městě. A už to jede, už se to valí... V trestech v kauze Vítkov ale spatřuju jakousi snahu tou výší trestů jakoby vykompenzovat všechnu předchozí nevšímavost k rasismu, k tomu ještě další potenciální pachatele odstranit. Dál tu hraje roli mediální efekt – prostě ukazovala se znetvořená holčička. Vzpomněl jsem si, jak byli popáleni nebo upáleni skinheady nějakí páchnoucí bezdomovci před lety, mediální efekt byl pak samozřejmě jiný. Rozsudky by ale neměl ovlivňovat mediální efekt. Stejně tak jsem si kladl otázku, jak by různí lidé včetně mě posuzovali různé tresty za popálení. Je třeba běžné házení zápalných lahví na policisty, jejich auta a banky nebo policejní služebny, když to dělá někdy krajní levice, taky možné hodnotit jako pokus o vraždu? Když to nedělá krajní pravice, ale krajní levice?

S rozsudkem jsem spokojená. Myslím, že 22 let je naprosto OK, oni moc dobře věděli, co dělají. Otázka je, jestli se tam nepromítlo morální svědomí společnosti. A navíc – podobných činů bylo předtím několik, a tak vysoké tresty nepadly. Ale některé teda nebyly s rasovým podtextem, ten totiž výši trestu automaticky zvyšuje. Taky tomu pomohla média, kampaň, jistě. Výše trestů je v pořádku, ale takové tresty by měly padat v podobných činech pokaždé. věděli, že v tom domě jsou lidé a že můžou někoho zabít. Je úplně jedno, kdo na koho háze zápalnou lahev. Nejsme zvířata, takže každý z nás ví, co se může stát.

Když se podíváme, co dělají zestárli anarchisté a pravicoví extremisté, kde vidíte větší podíl kreativnějších aktivit, pozitivních pro společnost? Mířím k tomu, že bývalí anarchisté a squatteři se stávají po zestárnutí členy nevládek, redakcí, lidskoprávních organizací, manažerů hudebních klubů atd., na Západě se pak včlenění vesměs do toho levicově-liberálního intelektuálního života. Jaké jsou vaše poznatky – co dělají zestárli pravicoví extremisté?

Ano, ti levicoví extremisté mají větší napojení na intelektuální scénu a automaticky přecházejí pak tam, jak jste řekl. A ti pravicoví – pokud se nestanou ideology scény, tak z toho úplně vypadávají, vplynou do běžného života, začnou žít rodinu, chodí do práce. V hlavě jim to pořád visí, ty myšlenky mají, ale nebývají moc aktivní.

Zároveň ale musím říct – někteří politologové považují existenci extremistů za rys demokracie, která je ustálená a je zdravá. Tam, kde by nějaký okrajový extremismus nebyl, by nebyla normální, demokratická společnost. Extremismus je neodstranitelný jev v každé demokratické společnosti, lze ho jen korigovat a zeslabovat.

Jako volička pravicových stran byste ale měla možná spíš říct, že levicoví extremisté jsou ti nebezpečnější, protože infiltrují systém, rozkládají a mění ho zevnitř, ne?

Jo, jo, pokud se podíváme na tu intelektuální úroveň, tak ti levicoví jsou mnohem nebezpečnější. Pravicový extremismus bývá často primitivní, jeho teorie, koncepty, ideologie stojí na primitivních schématech. U levicových hrozí větší nebezpečí, že se infiltrují do struktur a pak snadněji oblnou davy.

Ano, a někteří zakuklení bývalí levicoví extremisté pak dělají rozhovory s pravicovými politology, kamí o pravicovém extremismu. Aha.

Ptal se Pavel Pečinka

Pre agor gaveske

O Tolčemešis. Cikneder gav pre vigel'i Slovensko, vaj biš kilometri le Perješistar, paš'ol tel o Čergovoskere hed'i. Adaj pre upruno agor gaveske bešen o Roma jekhetanes le gadženca. Te phučena le nekphureder manušendar andal o gav, otkanastar adaj o Roma bešen, sako tumenge phenla, hoj igen čirlastar.

Maj paš o baro chulaj, ko Motyl', ehin e šmikña le Andrišis. O Andrišis ehin baro učo murš, šaj les te el ajse šel the biš kili. Hino na čak chartas, afe the igen lačho primasīs the udžanlo romano čhibalo. Maj paš e šmikña terđol le kher leskera čakero, la Margitakero. Dživel adaj peskre romeħa, le Jožuha. Kajčak ņiko les avres navičinel čak Tentej. Lengero kheroro hino nek cikneder savorendar. Nane les buter sar 3 × 4 metri. Sar odoj reš'ťon peskre pandže čhavenca, oda džanen čak jon. Paš lende bešel o phuro Joščaris, pal'is leskere čhave, o Kalmanis, o Belas, o Juras, the paš lende terđol le Andrišiskero kher. Odijader mek terđon o khera le Balaskero the le Đulaske-ro. Savore khera hine jekh sar aver. Hine kerde valkendar. O valki peske kerlas sako korkoro. Andre makhl'i čik, so pes latar kerel o cehli, pes thoven o phusa, mište pes rozredvel'inel. Oda pes kerel avka, hoj e čik le phusenca rozphirnas a pal'is pes rakinlas roz kaštune formi. E forma pes odlelas maj, mindik has e čik cind'i, hoj o valki te džan mištes avri a te ačhen saste, te na rozperen. Vaš oda pes andre thovnas o phusa.

Sar avral ta the andral dičhonas o khera sa sar jekh. Na čak hoj has vimurimen valkendar, afe the has načhide čikaha sar andral ta the avral a viparňarde has pro parnes sar avral ta the andral. Andro kher has sakones murimen šparheta, jekh vaj duj had'i. Čak varekas has čačutno skamind the stolki. Bute-ren has skaminda zmarde deskendar a pašal lende duj lavki pro bešiben. ņikas nahas šifoneris, o hundri pes figinenas pro karfa andre fala. Andro had'i rakinenas phusa a priučarnas la lepedaha. Sar avka, afe sakones has duchna. ņikas nahas dil'i, čak uphird'i čik, keci has čik avri, ajci pes hordinlas andre. Maj sakones has andro kher virkos. Oda has had'os zmardo deskendar pro cikne phindre. Andre pes thovnas o phusa a priučarlas la lepada-

ha. Perdal o d'ives pes zaispidlas tel o had'os a raťi cirdelas avri. Sovnas upre o phureder čhave. O cikne čhave sovnas la dajenca pro had'i, bo len denas te pijel.

Čak le Andrišiskero kher ehas aver. Has ajso sar le gadžengero. Has les baro kher, andre kachl'imen bov, dil'i, šukar duj had'i, barikano skamind, paš leste parňi lavka, the lampa. Pre fala, kaj sovnas, has bari ora the obraza o Del the panna Maria. Andre kuchña has baro murimen bov, skamind the duj lavki pro bešiben. E Ilona, le Andrišiskeri romňi, andre pekelaš o maro, the sa so kampelas. Pal o seri ehas mek duj had'i the virki. Upre sovnas o bareder čhave, cikno Andrišis so vlas la daha. Paš o kher has primurimen mek jekh kher. Odoj rakinenas o phuvale the o dživ. O nekphureder čhavo o Karolis thođa pašal o khero rukha, has len adaj o phaba, ambrol'a, khil'ava, the čerešňi. Anglo khera has bari dvora a čepo odijader čulalas o paňi. ņilaje, sar has šukares the tates, ta oda paňi mište navišuťolas. Afe sar delas o brišinda, ta lestar has bari a zoral'i len, so peha kidelas sa, so lake avlas andro drom. Pre aver sera bešelas o baro chulaj, o Motyl', phureder phral oleskero, so bešelas paš o Roma. Has les odoj malmos the gatros. Erňinlas le chulajenge o dživ a čhingerlas o kašta. Andal o len cirdelas o paňi, has les odoj kerdo ajso šancos a odarig leske čulahas o paňi pro malmos the pro gatros. Elektriķa andro gav zaprovadzimen nahas, o paňi cirdelas sa. Pašal o malmos l'idžalas o drom ki e Bodolaka, oda ehin gav maj paš o Tolčemešis.

Ehin ņilaj, berš 1941, kerado, šukar, sar kamel te el. Tolčemešiste ul'ol nevo d'ives. Ehin sig tosara, ņikaj našund'ol ņič, aňi o rikone nabašon. Savore Roma mek soven. Čak o paňi šund'ol, sar čulal a marel andro bara a e balvajori sar phurdel andal o veš. O luftos hino ajso zoralo, hoj manušes až zacirdel, savo hino sasto. Pro ņebos dičhol, hoj maj avla avri o kham. Sar avel avri a chudel te taťarel, oda ehin le Kalmaniskero idejos. O kham leske sako d'ives uštavel. Uštel ešebno savore romendar a džal avri avka sar hino urdo, čak pre peste scirdel o cholov. Džal anglo vudar a phares pes rozdichinel. O Kalmanis hino pro buke nasvalo a koda tosarutno

žužo zoralo luftos leske kerel igen mištes. Paš o vudar les hin cikňi lavkica. Odoj peske bešel a dikhel pro kham. Musaj te phenel, hoj Tolčemešiste hin pre soste te dikhel. Vaj pandžšel metri le kherendar pes cirden o veša a andal o veša čulal o paňi, žužo, šilalo. Sako, kas nane chaňig, les pijel. Pal e ľavo sera pes cirden hed'i sar lavka, zabararde la čaraha, o gadže len vičinen Balaže. Adaj phiren te pašinel le gurmňen. O Balaža zaačhaven o balvaja pal e zapel'i sera. Upral o gav garuven o veša a e vigel'i sera tiž zagaruđi. Pal kadi sera pes cirdel o Malatovos. Oda hin baro učo hed'os. Adarig pes kiden a rozmareno bara pro droma. Kajčak nakerel pes adaj furt, ča varekana, te pes prikeren o droma, vaj te kampel le gadženge pro khera.

Adad'ives o Kalmanis ušťil'a sigeder sar masovar. Uštađa les o chas. Avľa avri a našťi chudľa o dichos. Hoj te na uštavel savoren, vidiňa pes polokes ki o veš. Ugeľa koter a šunlas, sar pes leske feder dichinel. Dogeľa maj ži ki o veš a polokes pes mukhl'a pale. Avľa ki o kher a bešťa peske pre lavkica, zadikhľa pro ņebos. O kham imar has avri a labolas sar jag. Oda imar andro gav ušťenas o gadže. Sar chudenas te bašol o rikone, oda dičholas, hoj imar o chulaja keren pašal o gurmňa, den te chal le baličhen a keren sa pašal o kheratune dživiri. O Kalmanis bešelas pre lavkica a dikhelas pro kham. Pal'is ela ajso kerađipen, korkoro kija peste vakerlas. O ņebos žužo, sar te elas višulado, aňi jekh chmarica odoj nane. Adad'ives pal'is bil'uvaha. Bešelas pre lavkica a dikhelas pro paňi the pro malmos. Šilalo a šviržo luftos so phurdelas andal o veš leske kerlas igen mište. Šunlas, sar e dukh pro kol'in lestar oddžal.

Masovar pobešalas a džalas pale andro had'os. Afe adad'ives pes leske nakamelas. Andro kheroro sovnas but džene a o luftos odoj has nalačho a leske nakerlas mište. Bešelas pre lavkica a indral'olas. Naľikerla but a maj calo gav has upre. Šund'olas o harangi le gurmňenge pre meňa, o gadže lenge len rakinenas, hoj te na našľon. Ešebno ko tradelas le gurmňen te pašinel pro Balaža, has o goro ko Motyl', leske-ro nekterneder čhavo, o Jankus. Tradelas len perdal e romaňi dvora. No a te adarig predžanas buter

sar deš gurmňa kajsa vikaha, ta či manuš kamelas vaj na, ta imar le sovibnastar nahas ņič.

„*Ta so, bači Kalman*“, phučľa o Jankus, „*sar ela adad'ives, pal'is bil'uvaha či pečuvaha pre kada kham, so phenen o čercheňa?*“ „*Dikh pro ņebos, vareko les avka višulado, hoj aňi o čercheňa odoj nane.*“ „*Olestar peske ņič ma keren, raťi pes sikhavna pale,*“ asabnaha leske odphend'a o Jankus, vaj dešupandžeberšengero rakloro. O Kalmanis čak pre leste zadikhľa: „*So tu džanes,*“ odphend'a leske, „*čak dikh, hoj pes tuke narozdenašen o gurmňa. Oda le dades the la paca elas buti.*“ Ajso hino vimardo sar the leskro dad, leske tiž andal o jakha ņič lačho nadičhol, korkoro kija peste phend'a. Naľikerďa but a andal pojekh khera šund'olas o roviben. Oda o cikne čhave andal o soviben rovnas. Uštade len o harangi, has rozsute, vaš oda rovnas. Andal o gav o aver gadže chudle te tradel le gurmňen pro Balaža. O harangi imar dural šund'olas. No a oda has agor le sovibnaske. Savore Roma, so adaj bešenas, has upre. O cikne čhave, avka sar avle avri andal o had'i, denašenas avri pes te bavinel a paš oda kernas bari vika. Nekbuter šund'olas le Dučajis, oda has le Kalmaniskero pandžeberšengero čhavoro. Vičinas pes o Jožkus, afe ņiko leske avka naphenlas, čak Dučaj, the leskeri famel'ija. Mindik pes manuš rozdikhelas, ta pre dvora has pherdo čhave. O Kalmanis bešelas pre lavkica, dikhelas a čak bondarlas le šereha. Kaj pes andre lende kidel ajsi zor, hoj viľikeren kavka te dil'iňaľol calo d'ives.

Maškar oda, so o romňija kisitinenas vareso te chal, o murša pes sdžanas pal o kher ko Andrišis tel o rukha. Odoj pes garuvnas anglo kham a vakernas pal savoro. „*Mek nane aňi deš ori a avri pes polokes nadel te viľikerel. Pro dilos pečuvaha sar harengi,*“ chudľa te vakerel o Bela, cikno churdo murš. „*Imar buter sar duj kurke, so napel'a aňi kapka brišind. Te oda ľikerla mek vajkeci d'ivesa, ta sa pro mal'i zlabola.*“ „*Tu vakeres sar o gadže, lenge čiž andro šero čak o mal'i the o gurmňa. Radeder amenge phen, sar la romňaha paš'los, či tuha hiňi spokojno, vaj na,*“ phend'a asabnaha o Tentejis, „*me som tiro nekfeder kamaratos, ta me tuke rado še-*

gitinava, te mange pheneha.“ „*Kaj tuke koda muj te band'ol. Leske nane ņič aver pre god'i čak o gžuvľija. Afe e Margita vakerlas, hoj namos aňi pipa dohanos, ta so pes avka ašares.*“ Savore so odoj bešenas, chudle te asal. „*Akana elas nekfeder te phirel andro veš,*“ phend'a o Juras, cikno churdo muršoro, le Belaskero phral. „*Kajčak andro veš ajso šukiben, hoj odoj naarahkeha aňi diline chundrule. Narakheha odoj aňi jekhe bil'akos, parňi bari holibinka, kirko. Vaš oda adaj naphirel o Čindo. Džanel, hoj andro veš ņič nabarol, a hoj leske ņisave bil'aka nakidľam.*“ „*So phenlas o Čindo, hoj so pes kerel le bil'akendar?*“ phučľa o Juras. „*More, se kada džanen o cikne čhavore, hoj lendar keren o kapki pre džombra,*“ odphend'a leske o Đulas, leskero strično phral. „*Barčak te varesavo bašaviben elas,*“ thođa pes andre duma o Kalmanis, „*o rakle a o rakľija čak keren buti pro mal'i tosaratar ži raťi a te kheel pes lenge talam nakamel, či sar oda. Imar buter sar jekh čhon nabasad'am ņisavo bal'os aňi bijav. Bo me peske dás lačho koter ludzimen mas šutľa arminaha. Tumen na?*“

Mindig o murša dumazinenas, andal o khera šund'olas le romňijen sar vičinen pro čhave. Nekbuter šund'olas la Haňa. E Haňa has churđi cikňi romňori, parňi sar gadži a dživlas le Belaha. Has la ajso sano hangos, hoj la šund'olas dural. „*Ta so dilino Buchlar, (avka savore vičinenas le Belas), ta soha kerava jag, te adaj nane aňi koteroro kašt. Thovava andro bov tire čanga, hoj te tavav o phuvale?*“ O Buchlaris has ajso spokojno manuš, hoj les bar so čak avka narozčivlas. „*Belču,*“ zvičinda pre peskero dešudujberšengero čhavo, „*av arde!*“ Le čhaske pes igen nakamelas, afe avľa. „*Leha peha le Šaňis, (oda has leskro ochtoberšengero phral), a džana kadaj pre agor vešeske a anena kašta, hoj te el e daj hodno te tavel. Afe merkinen, te na tumen vareso danderel.*“ „*So more, bičhaves le čhaven korkoren andro veš,*“ phend'a leske o Kalmanis, „*dža lenca. Ma mukh len andro veš korkoren.*“ „*O Belčus imar baro čhavo a zoralo hino dosta. Odi jekh anglal'i doanena sar ņič a tajsa džaha kaštenge savore.*“

Andrej Giňa

Pokračování v příštím čísle

Foto: web

Na kraji vesnice

Tolčemeš, menší vesnice na východě Slovenska, asi 20 kilometrů od Prešova, leží pod Čergovskými vrchy. Tady na horním kraji vesnice žijí Romové společně s gádži. Když se zeptáte nejstarších obyvatel ze vsi, odkdy tady Romové bydlí, každý vám řekne, že už odedávna.

Hned vedle bohatého sedláka Motýla má kovárnu Andriš. Andriš je mohutný vysoký chlap, váží snad stodvacet kilo. Není jen kovář, ale také velice dobrý primáš a uznávaný romský čibalo. Hned u kovárny stojí dům jeho dcery Margity. Žije tu se svým mužem Jožou, ale tomu nikdo neřekne jinak než Tentej. Jejich domek je ze všech nejmenší. Nemá snad víc než tři krát čtyři metry. Jak se tam všichni můžou lehnout i s pěti dětmi, to vědí jen oni. Vedle nich bydlí starý Joščár, potom jeho synové Kalman, Béla a Jura a vedle nich stojí Andrišův dům. Dál jsou ještě domy Bély a Ďuly. Všechny domky vypadají jeden jako druhý, postavené z nepálených cihel – valek. Valky si vyráběl každý sám. Do jílu, ze kterého se dělají cihly, se dá sláma, pak se všechno dobře rozmíchá. Dělá se to tak, že se jíl se slámou rozšlape. Pak se dá do dřevěných forem, ale forma se sundá hned, dokud je jíl mokrá, aby se valky daly dobře vyndat, aby zůstaly pevné a nerozpádaly se. Kvůli tomu se do nich dává sláma.

Zvenku i zevnitř vypadaly ty domky jeden jako druhý. Nejenže vznikly z valek, byly nahozené jilem zevnitř i zvenku a vybělené zevnitř i zvenku. V domě měl každý zděnou pec, jednu nebo dvě postele. Jen někdo vlastnil skutečný stůl a židle. Více lidí mělo stůl sbitý z desek a u něj dvě lavice k sezení. U nikoho nebyly skříně, oblečení se věšelo na hřebíky na zdi. Do postelí se stlala sláma a přikrývala jen tak prostěradlem. Každý se ale přikrýval peřinou. Nikdo neměl podlahu, jen ušlapanou hlínu – prostě kolik bláta bylo venku, tolik se ho nanosilo dovnitř. A skoro v každém domku se dal najít virkos. Šlo o postel sbitou z desek na krátkých nožkách. Dovnitř se stlala sláma a přikrývala prostěradlem. Přes den se virky zasunuly pod postel a na noc se vytahovaly. Spávaly na nich starší děti. Malé děti, které se kojily, spaly na posteli s matkami.

Jen Andrišův dům vypadal jinak. Úplně gádžovsky. Ve velkém pokoji stála kachlová kamna, dvě pěkné postele, velký stůl, u něj bílá lavice a lampa. Na stěně nad postelemi visely velké hodiny a obrazy Boha a Panny Marie. Kuchyni věvodila velká zděná pec, stůl a dvě lavice k sezení. Andrišova žena Ilo na tu pekla chleba a všechno, co bylo třeba. Po stranách stály ještě dvě postele a virky. Na nich spaly

větší děti, malý Andriš spal s matkou.

K domu přiléhala ještě jedna místnost, ukládaly se do ní brambory a obilí. Nejstarší syn Karol vysadil kolem domu stromky, měli tam jabloně, hrušky, švestky i třešně. Před domem se nacházel velký dvůr a o kus dál tekla říčka. V létě, když bylo hezky a teplo, voda téměř vysychala. Ale za dešťů se z ní stal velký silný potok, který s sebou bral všechno, co mu přišlo do cesty. Na druhé straně potoka bydlel sedlák Motýl, starší bratr toho, který bydlel vedle Romů. Měl tady mlýn a pilu. Mlel sedlákům obilí a řezal dřevo. Z potoka bral vodu, měl tam udělaný takový příkop, kterým mu tekla voda přímo na mlýn a na pilu. Elektrina do vesnice ale zavedená nebyla. Všechno poháněla voda. Kolem mlýna vedla cesta do Bodovců, to byla vesnice hned vedle Tolčemeše.

Je léto, rok 1941, venku krásně, teploučko jak se patří. Ve vesnici začíná nový den. Je brzy ráno, všude ticho, ani psi neštěkají. Všichni Romové ještě spí. Je slyšet jen tekoucí potok, jak naráží o kameny, a větřík, který fouká od lesa. Vzduch je tak silný, že člověka málem porazí, jak je zdravý. Na nebi je vidět, že za chvilku vyjde slunce. Až vyjde a začne hrát, to je přesně Kalmanův čas. Slunce ho budí každý den. Vstává první ze všech, vyjde z domu tak jak je, jen si natáhne kalhoty. Vyjde přede dveře a ztěžka se nadechuje. Kalman je nemocný na plíce a ten ranní, čistý a silný vzduch mu dělá moc dobře. U dveří má malou lavičku. Tam sedává a dívá se na slunce. Však se musí říct, že v Tolčemeši je na co se dívat. Asi pět set metrů od domků začínají lesy, před nimi teče říčka, čistá, studená. Každý, kdo nemá studnu, z ní pije. Po levé straně se táhnou kopce zarostlé trávou, gádžové jim říkají Baláže. Chodí tam pást dobytek. Baláže chrání ves před větry ze západní strany. Ze severu vesnici ukrývají lesy a z východní strany je také ukrytá. Tady se tyčí vysoký kopec Malatov. Od sud se těží kámen na stavbu silnic. Ale nedělá se to pořád, jen když se opravují cesty nebo když gádžové potřebují kámen na domy.

Dnes Kalman vstal dřív než obvykle. Vzbudil ho kašel. Vyšel ven a nemohl popadnout dech. Aby nevzbudil ostatní, vydal se pomalu k lesu. Ušel kousek a cítil, že se mu dýchá líp. Došel skoro k lesu a pomalu se vydal zpět. Přišel k domku, posadil se na lavičku a podíval se na nebe. Slunce už vyšlo a páliło jak oheň. To už ve vesnici začali sedláci vstávat. Když se roztěkali psi, znamenalo to, že sedláci vstávají ke kravám, krmí prasata a dělají další práce kolem domácích zvířat. Kalman seděl a díval se do sluníčka. To zas bude vedro, mluvil si sám pro sebe, nebe je čisté, jako vymetené. Není na něm ani mráček. Dneska se zase upečeme. Seděl si na lavičce a díval se na vodu a na mlýn. Chladný, svěží vzduch, který vanul od lesa, mu dělal moc dobře. Cítil, že bolest v hrudi mizí.

Jindy poseděl a vrátil se zpět do postele. Ale dnes se mu nechtělo. Uvnitř spalo hodně lidí a vzduch tam byl špatný, nedělal mu dobře. Zůstal sedět a podřimoval. Netrva-

lo dlouho a vesnice byla na nohou. Bylo slyšet zvonce, které měly krávy na krku, gádžové jim je věšeli, aby se neztratily. První, kdo hnal krávy na pastvu na Baláže, byl syn sedláka Motýla, jeho nejmladší syn Janek. Hnal je přímo kolem romských dvorků. No a když se tu přehnal víc než deset krav s takovým rámussem, člověk chtěl nechtěl už ze spaní nic neměl.

„Tak co, strejdo Kalmane, jak dneska bude, zase se budeme škvařit na slunci, a co říkají hvězdy?“ zeptal se Janek. „Podívej se na nebe, někdo ho tak vymetl, že na něm ani hvězdy nejsou,“ na to Kalman. „Nic si z toho nedělejte, v noci se zase ukážou,“ odpověděl mu se smíchem Janek, asi patnáctiletý chlapec. „Jen koukej, ať se ti krávy nerozutečou, to by měl táta a jeho hůl práci,“ řekl Kalman. Ten je stejně mazaný jako jeho otec, tomu taky z očí nic dobrého nekouká, dodal si ještě v duchu.

Netrvalo dlouho a z některých domů se ozýval pláč. To malé děti ze spaní plakaly, vzbudily je zvonce, vstávaly s pláčem. Za chvíli i ostatní gádžové z vesnice hnali krávy na pastvu na Baláže. Z dálky už je bylo slyšet. A to byl konec vyspávání. Všichni Romové byli vzhůru. Děti, jen tak jak vylezly z postele, si vyběhly ven hrát a dělaly při tom náramný povyk. Nejvíce bylo slyšet Dučaje, to byl Kalmanův pětiletý syn. Jmenoval se Jožka, ale nikdo mu neřekl jinak než Dučaj, i jeho rodina. Než se člověk rozhlédl, na dvoře běhala spousta dětí. Kalman stále seděl na lavičce, díval se a jen vrtěl hlavou. Kde se v nich jen bere síla, že vydrží celý den takhle vyvádět?

Zatímco ženy chystaly něco k jídlu, muži se scházeli u Andrišova domu pod stromy. Tam se schovávali před sluncem a debatovali o všem možném. „Ještě není deset hodin, a venku se pomalu nedá vydržet. V poledne se zas budeme škvařit jak rybičky na oleji,“ začal hovor Béla, malý, drobný chlapík. „Už víc jak dva týdny nespádl ani kapka. Jestli to tak půjde dál, na polích se všechno spálí.“ „Ty už mluvíš jak gádžové. Ti taky nemají v hlavě nic jiného než pole a krávy. Radši nám řekni, jak spáváš se svou ženou, jestli je s tebou spokojená. Já jsem tvůj nejlepší kamarád, tak ti rád vypomůžu, stačí říct,“ řekl se smíchem Tentej. „Že ti huba neupadne, nic jiného nemáš v hlavě, jen ženský. Ale Margita říkala, že nestojíš ani za zlamanou grešlí, tak co se tolik vytahuješ.“ Všichni kolem se dali do smíchu. „Nejlepší by teď bylo jít do lesa,“ řekl Jura, drobný mužík, Bělův bratr. „Ále, i v lese je tak sucho, že nenajdeš ani prašivku. Nenajdeš ani holubinku nebo hořčáky. Však proto sem nejezdí Žid. Ví, že v lese nic neroste a že jsme mu žádné houby nenasbírali.“ „A co říkal Žid, že se dělá z těch hořčáků?“ zeptal se Jura. „Člověče, to přece ví i malé děti, že z nich dělají kapky na žaludek,“ odpověděl mu Ďula, jeho bratranec. „Kdyby se aspoň dalo někde hrát,“ vložil se do hovoru Kalman, „všichni gádžové jen dřou od rána do večera na poli a do tance se jim asi nechce či co. Už víc než měsíc jsme nehráli na žádné zábavě ani na svatbě. Protože já bych si dal pěkný kus uzenýho s kysaným zelím, vy ne?“

Zatímco muži debatovali, z domků bylo slyšet, jak ženy pokřikují na děti. Nejvíce bylo slyšet Haňu, to byla malá, drobná ženuška, bílá jak gádžovka, která žila s Bélou. Měla pronikavý hlas, že ji bylo slyšet z dálky. „Tak co, ty bláznivej Placáku (tak tu všichni říkali Bělovi), jak mám rozdělat oheň, když tady není ani kousek dřeva? Mám přiložit do pece tvoje nohy, abych uvařila brambory?“ Béla-Placák byl takový spokojený člověk, jen tak něco ho nerozházelo. „Belču,“ zavolal svého dvanáctiletého syna, „pojď

sem!“ Chlapci se moc nechtělo, ale přišel. „Vezmi s sebou Šaniho (to byl jeho osmiletý bratr), běžte támhle na kraj lesa a doneste dřevo, aby máma mohla uvařit. Ale dejte pozor, ať vás něco nepokouše.“ „Člověče, ty posíláš děcka samotné do lesa,“ řekl na to Kalman, „však běž s nima, nepouštěj je do lesa samotné.“ „Belčus je už velký kluk a silný je taky dost. Jednu náruč dřeva donese jako nic a zítra půjdeme na dřevo všichni.“

Andrej Giňa
Přeložila Martina Výziblová
Pokračování v příštím čísle

Foto: web

Muzeum romské kultury

Bratislavská 67, 602 00 Brno, tel.: 545 571 798, 545 581 206

fax: 545 214 418, gsm: 608 972 782

e-mail: media@rommuz.cz, www.rommuz.cz

MHD: tram. 2, 4, 9, zast. Tkalcovská, tram. 3, 5, 11, zast. Dětská nemocnice

Program na prosinec 2011

OTEVÍRACÍ DOBA V NEDĚLI PRODLOUŽENA DO 18⁰⁰ (poslední vstup v 17¹⁵)

Výstavy:

Pod lupou. 20 let Muzea romské kultury

Výstava se pokouší nastínit vývoj jednoho konkrétního muzea. Zároveň ukazuje, kolik různorodých činností a aktivit muzeum během své existence provozovalo a provozuje. Pojďme se tedy společně podívat, co vše se skrývá v tomto složitém organismu, když na něj nahlédneme detailněji, jakoby p o d l u p o u.

• Výstava potrvá do 18. 3. 2012

Peskere jakhenca / Svýma očima

Mladá řecká romská fotografie

Fotografická výstava pod záštitou řeckého velvyslanectví v Praze nechává nahlédnout do každodenního světa řeckých Romů.

Projekt, uskutečněný v letech 1999–2003, si kladl za cíl seznámit mladé Romy s technikou fotografie. Každý kurz trval šest měsíců a zapojilo se do něj 50 mladých lidí. Ti pak mohli volně tvořit; výstupem celého projektu je výstava, která již procestovala několik zemí světa. V samotném konceptu výstavy lze najít různá fotografická témata: od dokumentu přes subjektivní portréty až po zátiší či velmi intimní sdělení chápání vlastního světa.

• Výstava potrvá do 15. 1. 2012

Stálá expozice:

Příběh Romů (etapa 1939–2005). Na historické ose prezentuje hmotnou i duchovní kulturu Romů. Slavnostní otevření dokončené části.

Otevírací doba • po a so zavřeno • út–pá 10–18, poslední vstup 17¹⁵ • ne 10–18, poslední vstup 17¹⁵

Kulturní program prosinec 2011

Vzdělávací a kulturní centrum Židovského muzea v Praze – pobočka Brno

tř. Kpt. Jaroše 3, 602 00 Brno, tel.: 544 509 651, tel./fax: 544 509 652

www.jewishmuseum.cz/cz/czvkcbrno.htm, brno@jewishmuseum.cz

středa 14. 12. v 18 hod.: Ghetto bez zdí. Přednáška Benjamina Frommra o tom, jak se čeští fašisté, byrokraté a místní policie podíleli na zavádění antisemitických opatření v protektorátu. Benjamin Frommer získal titul PhD. v roce 1999 na Harvardské univerzitě a působí jako docent na katedře historie Northwestské univerzity v Evanstonu v Chicagu, kde přednáší dějiny střední a východní Evropy. Přednáška se koná v rámci vzpomínky na 70. výročí transportů do Lodže. *Vstupné 30 Kč.*

čtvrtek 22. 12. v 18 hod.: Svátek světél, svátek zasvěcení. Svíčky, drejdlj, kobližky a latkes – to je chanuka, jak ji znají děti všech vě-

kových kategorií. Halel, požehnání al ha-nisim a zvláštní čtení z Tóry – to je chanuka pro rabíny a pravidelné návštěvníky synagogální liturgie. Národnostní a náboženský útlak židovského národa v době Seleukovců, podivná historie makabejského povstání a neméně podivná historie jejich následné vlády – to je chanuka studentů a historiků. Lze skloubit natolik odlišná pojetí do jednoho svátku pro všechny? Přednáška z cyklu brněnského rabína Šlomo Kučery. *Vstupné 30 Kč.*

Sál je přístupný vždy 20 minut před zahájením programu. Pro držitele senior pasu sleva na vstupném 10 %. Změna programu vyhrazena. Doporučuje-

me proto sledovat aktuální informace na www.jewishmuseum.cz.

V prosinci ještě stihnete v sále VKC zhlédnout výstavu fotografií z **Fotografického symposia v Lomnici u Tišnova.** Představíme vám práce studentů fotografie, inspirované krásným prostředím Lomnice, zejména jejím židovským ghettem. Studenti fotografického symposia strávili v Lomnici u Tišnova čtyři dny, během nichž intenzivně pracovali na svých fotografiích. Přijďte se podívat na výsledky jejich práce a nechte se okouzlit duchem Lomnice. Výstava je přístupná ve dnech programových akcí a po předchozí telefonické domluvě kdykoliv. *Vstup volný.*

DŽA DUREDER !

„Stačí jen chtít a i Ty si můžeš plnit své sny!“

Chcete studovat vysokou školu, ale bojíte se, že nebudete u přijímaček úspěšní? Nebo ještě stále nemáte představu o tom, co konkrétně na vysoké škole studovat? Žádné obavy!

Občanské sdružení Slovo 21 nabízí romských uchazečům o studium na VŠ:

- přípravu na úspěšné zvládnutí maturitní zkoušky
- intenzivní přípravu na přijímací zkoušky s kvalitními lektory
- poradenství

Přihlas se už teď! Úspěšnost absolventů našich kurzů při přijímání na VŠ se v dlouhodobém průměru pohybuje kolem 60 %, což není zanedbatelné číslo!

Volejte na 222 511 434, pište na prpravastudentu@centrum.cz, nebo se za námi přijďte podívat do Francouzské 2, Praha 2!

Více informací na www.slovo21.cz a www.dzadured.cz

TENTO PROJEKT JE SPOLUFINANCOVÁN EVROPSKÝM SOCIÁLNÍM FONDEM A STÁTNÍM ROZPOČTEM ČESKÉ REPUBLIKY.

Sdružení Slovo 21 připravuje Romy na vysokoškolské studium

Občanské sdružení Slovo 21 začíná s dalším kolem přípravných kurzů na přijímací zkoušky na VŠ pro romské středoškoláky. Úspěšnost jejich absolventů se při přijímání na vysoké školy v dlouhodobém průměru pohybuje kolem 60 procent.

„*Stačí jen chtít a i Ty si můžeš plnit své sny*“ – s takovým mottem odstartoval letošní ročník projektu občanského sdružení Slovo 21 Dža dureder – Pokračuj II, který už devátým rokem poměrně úspěšně připravuje romské středoškoláky z Moravskoslezského, Olomouckého, Plzeňského, Ústeckého a Středočeského kraje na přijímací zkoušky na vysoké školy.

Přihlásit se do nich mohou nejen studenti posledních ročníků, ale i ti, kteří na střední škole studují už druhým rokem.

„*Těm by měly kurzy posloužit jako forma doučování, a tím přispět k udržení se na střední škole a zlepšení prospěchu v předmětech, které jim mohou činit problémy. Nicméně základní aktivitou jsou přípravné kurzy k přijímacímu řízení na vysoké školy,*“ vysvětluje koordinátorka projektu Martina Horváthová. Podoba jednotlivých kurzů se odvíjí od toho, o jaké vysokoškolské obory mají středoškoláci zájem. A pokud si neví úplně rady, může jim v tom pomoci také rozšířené poradenství s výběrem oboru studia během setkání studentů v Praze.

„*Účastníci zde zcela zdarma absolvují sérii testů na studijní a osobnostní předpoklady k vysokoškolskému studiu. Výsledky testů a pohovorů s psychologem pak každému z účastníků poslouží při konečném výběru oboru VŠ, na který se budou hlásit,*“ doplňuje Martina Horváthová ze sdružení Slovo 21. Setkání přihlášených studentů se uskuteční v lednu 2012 v Praze. S výběrem vysokoškolského oboru mohou jednotlivým uchazečům pomoci také regionální koordinátoři, kteří působí ve všech pěti krajích, a s nimiž zájemci o studium na vysoké škole proberou jejich možnosti. Koordinátoři také asistují při vyplňování a odesílání přihlášek a vyhledávají vhodné lektory pro dané kurzy.

Na jaře 2011 vyšlo v rámci projektu Dža dureder – Pokračuj II také interaktivní DVD, které soustřeďuje důležité informace pro rozhodování o oboru dalšího studia, jež by jinak zájemci o studium museli složitě vyhledávat na webových stránkách jednotlivých škol. Součástí projektu je také internetová stránka www.dzadured.cz, kde uchazeči o studium na vysoké škole naleznou mimo jiné aktualizované seznamy všech vysokých škol v České republice, získají potřebné informace k dobré orientaci na akademické půdě, narazí také na akademický slovník a dozvědí se o možnostech stipendií pro romské vysokoškoláky.

KONTAKTUJTE NÁS – RÁDI PORADÍME A VYSVĚTLÍME!

- zavolejte na tel.: 222 511 434
- nebo nás kontaktujte na e-mailu: prpravastudentu@centrum.cz
- podáme informace o studiu na vysokých školách, poradíme s výběrem
- víme, o které školy je největší zájem a které nabízejí zajímavé obory
- až se rozhodnete pro obor, pomůžeme s podáním přihlášky
- vyhledáme pro vás vhodného lektora
- zajistíme výukové materiály

(mh)

Vydávání
Romano hangos

podporuje Ministerstvo
kultury ČR

Adresa redakce Romano hangos
a Společenství Romů na Moravě

Bratislavská 65a, Brno 602 00
tel.: 545 246 673 www.srnm.cz
číslo účtu: 27-488570217/0100

PŘEDPLATNÉ ROMANO HANGOS

Příjmení a jméno:	Ulice, číslo domu:
PSC, místo:	Datum narození:
E-mail:	Telefon:
Název a sídlo peněžního ústavu:	Číslo účtu:
Název organizace:	Adresa:
IČO:	DIČ:
Počet objednaných výtisků:	Od čísla:
Způsob platby: ☐ hotově ☐ bankovním převodem bez faktury; variabilní symbol: ☐ složenkou ☐ bankovním převodem na fakturu	

Vyplněný formulář zašlete na adresu: Romano hangos, Bratislavská 65a, 602 00 Brno.
Komerční banka Brno-město; číslo účtu: 27-488570217/0100. Cena předplatného na rok 2011 činí 240 Kč.